

ENGELLİ ÖĞRENCİLERİMİZİN UZAKTAN EĞİTİM DENEYİMLERİNİN İNCELENMESİ

2020-2021
COVID-19 PANDEMİ DÖNEMİ

UZEM BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ
UZAKTAN EĞİTİM
UYGULAMA VE ARAŞTIRMA MERKEZİ

BALIKESİR
ÜNİVERSİTESİ

ARAŞTIRMA
RAPORU

Hazırlayanlar:

Doç. Dr. M. Tuncay SARITAŞ
Öğr. Gör. Kivanç TOPRAKLIKOĞLU

RAPOR HAKKINDA

Balıkesir Üniversitesi Uzaktan Eğitim Uygulama ve Araştırma Merkezi tarafından yapılan bu araştırmada 2020 – 2021 Eğitim-Öğretim Yılında üniversitemizdeki engelli öğrencilerimizin Covid-19 pandemi döneminde uygulanan uzaktan eğitim sürecindeki deneyimlerinin incelenmesi amaçlanmıştır.

Üniversitemize kayıtlı 21 engelli öğrenci ile iletişime geçilmiştir. İletişime geçilen öğrencilere katılımın gönüllülük esasına dayalı olduğu belirtilmiştir. Bir öğrenci araştırmaya katılmamayı tercih etmiş ve katılım gösteren 10 öğrencimizden toplanan veriler, analiz edilerek belirli temalar altında verilmiştir.

Araştırmaya katılan engelli öğrencilerimizden elde edilen veriler ışığında ve ilgili alan yazın taramasına göre engelli öğrencilerimizin uzaktan eğitim sürecindeki öğrenme deneyimlerinin kalitesinin artırılması amacıyla, öğretim elemanlarına, üniversitemizin ilgili birimlerine ve engelli öğrencilerimize yönelik öneriler sunulmuştur.

DEMOGRAFİK VERİLER

ÖĞRENCİLERİMİZİN ENGEL DURUMLARI

Fiziksel

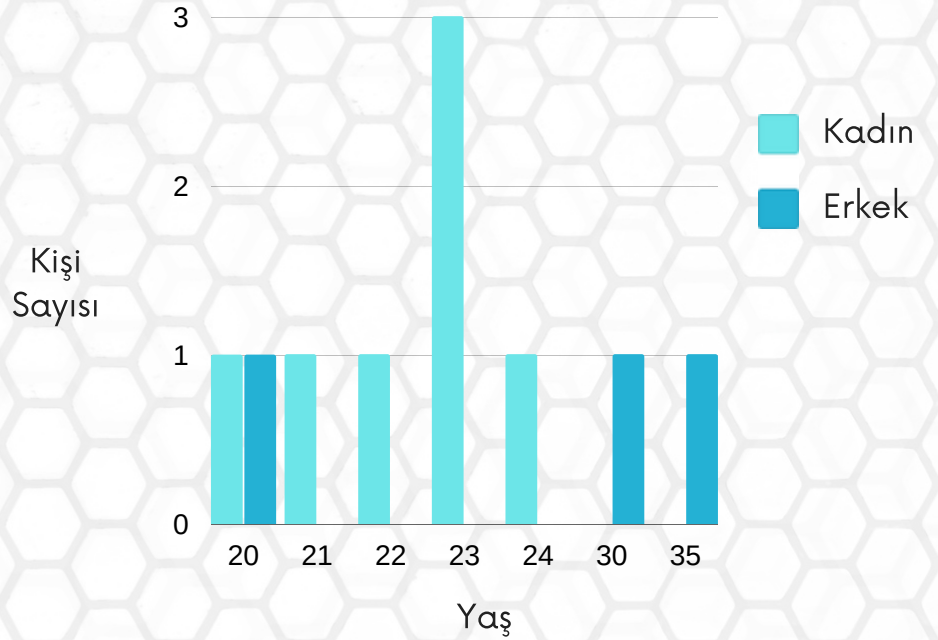
Görme

Kronik Sağlık Sorunu

Araştırmamıza katılan 10 öğrencimizden altısının fiziksel, ikisinin görme, birinin fiziksel ve görme, ikisinin de kronik sağlık sorunu ile ilgili engeli bulunmaktadır.

CİNSİYET ve YAŞ DAĞILIMI

Araştırmamıza katılan 20 ile 35 yaş aralığındaki 10 öğrencimizin yedisini kadınlar, üçünü erkekler oluşturmaktadır.

UZAKTAN EĞİTİM İÇERİKLERİNE ERİŞİM

SES İÇERİKLERİNE ERİŞİM

Araştırmamıza katılan 10 öğrencimiz, uzaktan eğitimde kullanılan ses içeriklerine **%86** oranında erişebildiklerini belirtmişlerdir.

VİDEO İÇERİKLERİNE ERİŞİM

Araştırmamıza katılan 10 öğrencimiz, uzaktan eğitimde kullanılan video içeriklerine **%88** oranında erişebildiklerini belirtmişlerdir.

ÖLÇME DEĞERLENDİRME ARAÇLARINA ERİŞİM

Araştırmamıza katılan 10 öğrencimiz, uzaktan eğitimde kullanılan test, sınav, alıştırmaya ve ödev gibi ölçme değerlendirme araçlarına **%88** oranında erişebildiklerini belirtmişlerdir.

MİCROSOFT TEAMS PLATFORMU GENEL ERİŞİM

Araştırmamıza katılan 10 öğrencimiz, Microsoft Teams platformunun kendileri için **%88** oranında erişilebilir olduğunu belirtmişlerdir.

ÖĞRENCİLERİN ENGEL DURUMLARI İLE UZAKTAN DERSLER ARASINDAKİ İLİŞKİ

UZAKTAN EĞİTİMDE KULLANILAN CİHAZ

Araştırmaya katılan öğrencilerimiz, uzaktan eğitime genellikle kendilerine ait kişisel bilgisayarlarından ya da akıllı telefonlarından katıldıklarını, bu cihazları tercih etmelerinin engel durumları ile ilgisinin olmadığını belirtmişlerdir.

Öğrenciler, uzaktan eğitimde;

- Okula ulaşımında karşılaşılabilecekleri bir takım sorunları yaşamadıklarını,
- Evlerinde ihtiyaçlarının karşılanmasının daha kolay olduğunu,
- Pandemi döneminde yüz yüze eğitimde yaşayabilecekleri bulaş tehlikesini yaşamadıklarını,
- Derslerde not tutmanın ve kayıt edilen dersleri tekrar dinleyebilmenin akademik başarılarını olumlu yönde etkilediğini belirtmişlerdir.

AVANTAJLAR

Öğrencilerin çoğunluğu uzaktan eğitimin kendileri için bir dezavantajının bulunmadığını belirtmişlerdir. Öte yandan, bir öğrenci kısmi görme engelinden dolayı eylemlerinin yavaş olmasının kendisi için uzaktan eğitimde teknik bazı problemlere yol açtığını ve bir öğrenci de uzaktan eğitimin aksine yüz yüze eğitimdeki sosyalleşmenin kronik hastalığını olumlu yönde etkilediğini belirtmiştir.

DEZAVANTAJLAR

ÖĞRENCİLERİN ENGEL DURUMLARI İLE UZAKTAN DERSLER ARASINDAKİ İLİŞKİ

SINAVLARDAKİ ZORLUKLAR

Öğrencilerin çoğunluğu (N=7) uzaktan eğitim yöntemleri ile gerçekleşen sınavlarda herhangi bir zorlukla karşılaşmadıklarını ve problem yaşamadıklarını belirtmişlerdir. Bir öğrenci uzaktan ya da yüz yüze eğitim ayrımı olmadan kronik sağlık sorununa bağlı olarak bazı problemler yaşadığını belirtmiştir. Bir öğrenci de eylemlerinin yavaş olması sebebiyle sınav sürelerinin kendisine yeterli gelmediğini belirtmiştir.

Öğrenciler, uzaktan eğitim ile gerçekleşen sınavlar için;

- Dersleri tekrar dinleme şansı olduğundan sınavlara daha iyi hazırlandıklarını,
- Daha stressiz ve kaygısız sınav süreçleri geçirdiklerini,
- Yüz yüze sınavlarda yaşanan sınava yetişememe, bir diğer ifade ile ulaşım sorunları yaşamadıklarını,
- Uzaktan eğitim sayesinde sınavlara çalışmak için daha fazla zaman bulabildiklerini

belirterek sınavların uzaktan eğitim yöntemiyle yapılmasının kendileri için avantajlı olduğunu ifade etmişlerdir. İki öğrenci ise sınavların uzaktan eğitim yöntemi ile yapılmasının kendileri için herhangi bir faydası bulunmadığını belirtmişlerdir.

UZAKTAN EĞİTİMİN SINAVLAR AÇISINDAN FAYDASI

UZAKTAN EĞİTİM SÜRECİNDE MEMNUNİYET

ÖĞRENMEYE KATKI

Araştırmamıza katılan 10 öğrencimiz, uzaktan eğitim sürecinde aldığı derslerin **%80** oranında öğrenmelerine katkı sağladığını belirtmişlerdir.

İÇERİK VE MATERYALLERE ULAŞIM

Araştırmamıza katılan 10 öğrencimiz, uzaktan eğitim sürecinde aldıkları derslerle ilgili içerik ve materyallere **%84** oranında rahatlıkla ulaşabildiklerini belirtmişlerdir.

BÖLÜMÜN BİLGİLENDİRMELERİ

Araştırmamıza katılan 10 öğrencimiz, uzaktan eğitim sürecinde okudukları bölümün yaptığı bilgilendirmelerden **%86** oranında memnun olduklarını belirtmişlerdir.

UZAKTAN EĞİTİMDE İLETİŞİM SÜRECİ

ÖĞRETİM ELEMANLARIYLA İLETİŞİM

Araştırmamıza katılan 10 öğrencimizden dokuzu uzaktan eğitim sürecinde öğretim elemanlarıyla sağlıklı bir iletişim süreci geçirdiklerini ve öğretim elemanlarına ulaşma konusunda zorlanmadıklarını belirtmişlerdir. Bir öğrencimiz ise çok az sayıda öğretim elemanı ile iletişim kurabildiğini belirtmiştir.

ÖĞRENCİLERLE İLETİŞİM

Araştırmamıza katılan 10 öğrencimizin tamamı uzaktan eğitim sürecinde diğer öğrencilerle sağlıklı bir iletişim süreci geçirdiklerini ve bu konuda zorlanmadıklarını belirtmişlerdir.

ÜNİVERSİTE BİRİMLERİYLE İLETİŞİM

Araştırmamıza katılan 10 öğrencimizden yedisi uzaktan eğitim sürecinde üniversitemizin öğrenci işleri ve bölüm başkanlıkları birimleriyle sağlıklı bir iletişim süreci geçirdiklerini ve bu hususta zorlanmadıklarını belirtmişlerdir. Üç öğrenci ise zaman zaman birimlere ulaşmada güçlük yaşadıklarını belirtmişlerdir.

ÖĞRENCİLERİMİZİN ENGEL DURUMLARINA YÖNELİK ÖNERİLER

Araştırmaya katılan engelli öğrencilerimizin ifadelerinden yola çıkarak aşağıdaki öneriler sunulmuştur:

- Engeli ve engelli olmayan öğrencilerin öğretim ortamlarındaki deneyimleri birbirlerinden büyük ölçüde farklı olabilir (Jelfs and Richardson, 2010). Kronik sağlık sorunu bulunan öğrencilerimizin derse ara vermeleri gerekebileceğinden her dersin kaydının alınmasına özen gösterilerek kayıttan dersin tekrar izlenmesi istenebilir.
- İşitme engelli öğrencilerimiz için ders içeriklerinin metin olarak da sağlanması, ders anlatımlarının alt yazılı olarak da verilmesi, ders içeriğinin önceden metin olarak öğrenciye gönderilmesi, dudak okuyabilen öğrenciler de dikkate alınarak öğretim elemanının yüzünün ve dudaklarının ekranda net bir şekilde yakından görünmesi önerilebilir (YÖK, 2021).
- Görme engelli öğrencilerimiz için, sunumlarda büyük punto ve kontrast renk kullanılması, görsel içeriklerin, grafik ve tabloların ders anlatımı sırasında betimlenmesi sağlanabilir (YÖK, 2021).
- Eğitimde Görme Engelliler Derneği (EGED) tarafından oluşturulmuş Erişilebilir Dijital Eğitim Materyali Hazırlama kılavuzundan yararlanılabilir. (<http://www.eged.org/materyalkilavuz.pdf>)

ÖĞRETİM ELEMANLARINA ÖNERİLER

ÖĞRENCİLERİMİZİN ENGEL DURUMLARINA YÖNELİK ÖNERİLER

- Derslerde engelli öğrencilere yönelik dikkat edilen hususlara uzaktan verilen seminerlerde ve konferanslarda da engelli bireylerin katılımcı olabilecekleri düşünülerek dikkat edilmesi önerilebilir.

Engelli öğrencilerimizin öğrenimini desteklemek için aşağıdaki stratejileri kullanmanız önerilebilir (MacLeod-Bluve, 2020):

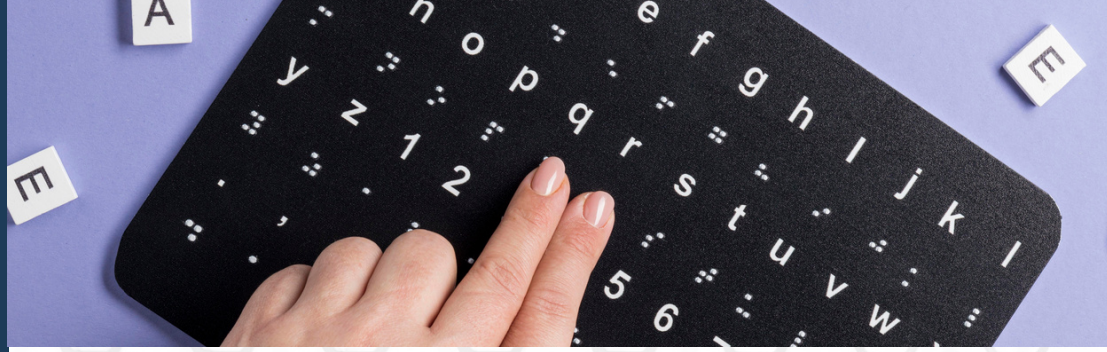
- **Farklılaştırılmış, Kişiselleştirilmiş Öğrenme Fırsatları Yaratın**
 - Engelli öğrenciler için bireysel özelliklerine uygun farklı ödevler verilebilir.
 - İlgilerini çeken ve araştırmak istedikleri konularda çalışma fırsatları yaratılabilir.
- **Öngörülebilir Öğrenme Rutinleri Yaratın**
 - Engelli birçok öğrenci, öngörülebilir rutinlerden yararlandığından (Pearson vd., 2019), ödevlerini ve çalışmalarını belirli zamanlarda tanımlayabilirsiniz.
- Kişiselleştirilmiş programlar oluşturarak neyi ne zaman yapacaklarından haberdar olmalarını sağlayabilirsiniz.

ÖĞRETİM ELEMANLARINA ÖNERİLER

ÖĞRENCİLERİMİZİN ENGEL DURUMLARINA YÖNELİK ÖNERİLER

ÖĞRETİM ELEMANLARINA ÖNERİLER

- **Bire Bir Destek Sağlayın**
 - Öğrencilerin bireyselleştirilmiş hedeflerine yönelik belirli periyotlarda izlemeler yapabilirsiniz.
- **Kolaylık Sağlamak için Çevrimiçi Araçları Kullanın**
 - Kısa videolar oluşturabileceğiniz "Screencastify" veya "Loom" isimli araçları deneyebilirsiniz.
 - Ekran okuma araçları olan "Natural Readers" veya "Read&Write for Google" programlarını kullanabilirsiniz.
 - Chrome tarayıcı eklentisi olan "Mote" aracı ile görme engelli öğrencilere bir metin içinde sesli açıklama bırakabilirsiniz.
 - Ekran paylaşımlarınızda işletim sistemi ile birlikte gelen ekran okuyucu ve ekran büyütücü gibi araçlardan yararlanabilirsiniz.
- **Ailelere Kaynak Olun**
 - Pandemi dönemi eğitimciler için ne kadar zor olsa da bu dönemin öğrenciler için, özellikle de engelli öğrenciler ve aileleri için çok daha zor olduğunu unutmamalıyız. Uzaktan öğrenme sırasında elimizden geldiğince, engelli öğrencileri ve ailelerini çeşitli kaynaklar ve düzenlemeler ile desteklemeye çalışmalıyız.

ÖĞRENCİLERİMİZİN ENGEL DURUMLARINA YÖNELİK ÖNERİLER

ÜNİVERSİTENİN İLGİLİ BİRİMLERİNE ÖNERİLER

- Uzaktan eğitim, fiziksel engelli öğrenciler için ulaşım zorluğunu önemli ölçüde ortadan kaldırırken, görme veya işitme engellilerin hayatını kolaylaştırır (Erickson and Larwin, 2016). Bu nedenle Microsoft'un engelli öğrencilere yönelik sağladığı erişilebilirlik hizmetlerinden (altyazı, transkript, odak modu, dikte, tam ekran okuyucu vb.) yararlanmaları sağlanabilir.
- Uzaktan eğitim, engelli öğrencilerin eğitim hizmetlerine erişimini artırmıştır (Volkova, Bembena, and Artyomova, 2019; Moisey, 2004). Engelli öğrencilerin, sunulan eğitim içeriklerinden de en iyi şekilde yararlanabilmeleri için engel durumlarına yönelik Bobby, UDL Studio, Mors Eğitim Materyali, Baldi Simülasyonu, Dragon Professional, TextHelp, MindView ve ZoomText gibi yazılımlar ya da kabartma ekran ve kabartma yazıcı gibi donanımlar kullanmaları sağlanabilir.
- Engelli öğrencilere yönelik kılavuzlar hazırlanabilir. Kılavuz sayfalarının erişilebilir ve basit bir yapıda olması daha doğru olacaktır. Engelli öğrencilere ve ailelerine yol gösterme açısından bu kılavuzlar fayda sağlayacaktır (Kalaç, Telli ve Erönel, 2020).

ÖĞRENCİLERİMİZİN ENGEL DURUMLARINA YÖNELİK ÖNERİLER

ÜNİVERSİTENİN İLGİLİ BİRİMLERİNE ÖNERİLER

- Engelli olmayan öğrencilere büyük ölçüde benzer bir şekilde çalışmaya başlasalar bile, birçok engelli öğrenci aynı öğrenme çıktılarını elde etmek için daha fazla çaba harcamak zorunda kalabilir (Debenham 2001). Bu nedenle, ekran okuyucu kullanan ya da fiziksel engelinden dolayı zorlanan öğrencilerimiz için ölçme ve değerlendirme sürecinde kendilerine daha fazla ek süre verilebilmesi için mevzuatta gerekli düzenlemeler yapılabilir.
- Engelli öğrencilere yüz yüze destek sağlamak kadar uzaktan destek sağlamak da önemlidir (Richardson, 2016). Çevrimiçi desteği başarılı kılmak için hem öğretmenlere hem de öğrencilere, çevrimiçi iletişim kurma konusunda ihtiyaçları olan eğitimler verilebilir.
- Eğitimsel olarak erişilebilir ortamlar (Ntombela, 2020) geliştirmesi için öğretim elemanlarına mesleki gelişim imkanı sağlanırken eğitim planı içerisine engelli öğrencilerin ihtiyaçlarına yönelik eğitimler dahil edilebilir.
- COFACE Family Europe (2020)'un kapsayıcı eğitim hakkında bilgi ve farkındalık yaratma amacıyla yayımladığı rapora göre Engelli, engelsiz öğrenciler ile ebeveynlerine birlikte yaşamının ve kapsayıcı eğitimin herkes için yararları konusunda farkındalık artırma etkinlikleri gerçekleştirilebilir.

ÖĞRENCİLERİMİZİN ENGEL DURUMLARINA YÖNELİK ÖNERİLER

ENGELLİ ÖĞRENCİLERİMİZE ÖNERİLER

- Tüm öğrenciler, ihtiyaçlarına hitap eden, güçlü yönlerini ve ilgi alanlarını destekleyen uygun bir eğitim almalıdır (Woods, Maiden and Brandes, 2011). Bu nedenle sınavlar, ödevler ve ders içi etkinliklerde ihtiyaç duyabileceğiniz destekler için danışmanınızı ve dersinizin öğretim elemanını bilgilendirebilirsiniz.
- EGED (2020) raporuna göre, pandemi sürecinden önce okuyucu ve işaretleyici ile sınava girmeye ihtiyaç duyan görme engelli öğrenciler, bu süreçte bilgisayar üzerinden sınavlarını almakta güçlük yaşamaktadır. Sınavlarda okuyucu ve işaretleyici desteği alma ihtiyacınız olursa danışmanınıza durumunuzu anlatarak gerekli yardımın sunulması için talepte bulunabilirsiniz.
- Uzaktan eğitimde engelli öğrencilerin başarısı kişisel özelliklerle de ilgili olduğundan eğitim sürecinde teknik ve metodolojik destek alma, sorumluluk, zamanınızı organize etme, bağımsızlık, öz kontrol, yüksek motivasyon ve bilişsel aktivite gibi kişisel niteliklerinizi geliştirmeye odaklanabilirsiniz (Strelkova, Kadyrova, Ibragimova and Rakhimullina, 2020).

KAYNAKÇA

- Debenham, M. (2019). Computer mediated communication and disability support: Addressing barriers to study for undergraduate distance learners with long-term health problems. PhD dissertation, The Open University, Milton Keynes, UK.
- COFACE Family Europe (2020). Erişim Adresi: https://www.coface-eu.org/wp-content/uploads/2020/09/Back-to-School-recommendations_FINAL.pdf
- EGED (2020). Pandemi sürecinde engelli üniversite öğrencilerinin bakış açısıyla uzaktan eğitim raporu, Erişim adresi: <https://www.eged.org/node/736>
- Erickson, M. J., and Larwin, K. H. (2016). The Potential Impact of Online/Distance Education for Students with Disabilities in Higher Education. *International Journal of Evaluation and Research in Education*, 5(1), 76-81.
- Jelfs, A., and J.T.E. Richardson. 2010. Perceptions of academic quality and approaches to studying among disabled and non-disabled students in distance education. *Studies in Higher Education* 35: 593-607
- Kalaç, M. Ö., Telli, G. ve Erönel, Y. (2020). Covid-19 mücadelesi kapsamında uzaktan eğitim sürecinde engelli öğrencilerin durumu sorunlar ve çözüm önerileri. Manisa Celal Bayar Üniversitesi.
- MacLeod-Bluver (2020). Distance Learning: Supporting Students with Disabilities. Erişim adresi: <https://blog.betterlesson.com/distance-learning-supporting-students-with-disabilities>
- Moisey, S. D. (2004). Students with disabilities in distance education: Characteristics, course enrollment and completion, and support services. *Journal of Distance Education*, 19(1), 73-91.
- Ntombela, S. (2020). Teaching and learning support for students with disabilities: issues and perspectives in open distance e-learning. *Turkish Online Journal of Distance Education*, 21(3), 18-26.
- Pearson, V., Lister, K., McPherson, E., Gallen, A. M., Davies, G., Colwell, C., ... & Collins, T. (2019). Embedding and Sustaining Inclusive Practice to Support Disabled Students in Online and Blended Learning. *Journal of Interactive Media in Education*.
- Richardson, J. T. (2016). Face-to-Face versus online tutorial support in distance education: preference, performance, and pass rates in students with disabilities. *Journal of Postsecondary Education and Disability*, 29(1), 83-90.
- Strelkova, O., Kadyrova, A., Ibragimova, A., and Rakhimullina, F. (2020). Distance higher education for students with disabilities. 14th International Technology, Education and Development Conference
- Volkova, O., Bembena, A., and Artyomova, Y. (2019). Distance Learning Technologies with Mentally Disabled People. In *The International Scientific Conference eLearning and Software for Education* (Vol. 2, pp. 143-148).
- Woods, M. L., Maiden, J., and Brandes, J. A. (2011). An exploration of the representation of students with disabilities in distance education. *Online Journal of Distance Learning Administration*, 14(4).
- YÖK (2021). Eğitim Öğretim Süreçlerine Yönelik Uygulamalar Rehberi 2021. Erişim adresi: <https://www.yok.gov.tr/yayinlar/yayinlarimiz>

